

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ.

Малик І.Р.

*Національного університету «Львівська політехніка»
кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародної інформації*

В сучасному глобалізованому світі, де одна з провідних ролей відводиться інформації (доступ та володіння нею), на перший план виходять проблеми здійснення інформаційних впливів, маніпулювання інформацією, що дає можливість досягати поставленої мети без втрат людських ресурсів та значних матеріальних видатків.

Інформаційні війни як явище існували в тій чи іншій мірі з давніх часів. Здійснення інформаційних впливів з використанням інформаційної зброї (приховування інформації; подача її частково, у певному ракурсі; перебільшення наслідків) було зафіксовано літописцями на теренах України ще за Київської Русі. Так, загальновідомим є факт поїздки княгині Ольги до Константинополя, проте ні візантійські, ні руські джерела не висвітлюють причину та мету подолання такого довгого шляху. Войовничий князь Святослав заздалегідь повідомляв противника про свій похід, проте залишалися таємницею напрям та сили, котрі планувалося задіяти. Це давало можливість навести паніку у стані військ та швидко розгромити противника [2, с. 18].

Відомий український дослідник інформаційних впливів та спеціальних інформаційних операцій Литвиненко О.В. свою монографію починає таким епіграфом (Стратегема "Красуня". Давньокитайський трактат "Тридцять шість стратегем"): «Якщо військо могутнє, нападай на його командира. Якщо командир мудрий, впливай на його почуття. Коли його бойовий дух ослабне, сила війська розтане сама».[4, с. 5]

Отже, інформаційна війна – це 1) дії, початі для досягнення інформаційної переваги шляхом завдання шкоди інформації, процесам, що базуються на інформації і інформаційних системах супротивника при одночасному захисті власної інформації, процесів, що базуються на інформації і інформаційних системах; 2) нефізична атака на інформацію, інформаційні процеси та інформаційну інфраструктуру; 3) найвищий ступінь інформаційного протистояння та спрямована на розв'язання суспільно-політичних, ідеологічних, національних, територіальних та інших конфліктів між державами, народа-

ми, націями, класами й соціальними групами шляхом широкомасштабної реалізації засобів і методів інформаційного насильства (інформаційної зброї) [5, с. 270]. Основні методи інформаційної війни – блокування або спотворення інформаційних потоків та процесів прийняття рішень супротивника.

Інформаційна зброя – сукупність спеціалізованих (фізичних, інформаційних, програмних, радіоелектронних) методів і засобів тимчасового або безповоротного виводу з ладу функцій або служб інформаційної інфраструктури в цілому або окремих її елементів. Основна дія інформаційної зброї – блокування або спотворення інформаційних потоків та процесів прийняття рішень супротивника.[6]

Спеціальні інформаційні операції (СІО) – це сплановані дії, спрямовані на ворожу, дружню або нейтральну аудиторію шляхом впливу на її свідомість і поведінку за допомогою використання певним чином організованої інформації та інформаційних технологій для досягнення певної мети. Вони вміщують у себе психологічні дії зі стратегічними цілями, психологічні консолідуючі дії та психологічні дії з безпосередньої підтримки бойових дій.[1]

На сучасному етапі, коли Україна прагне віднайти та посісти гідне місце в міжнародній системі координат, декларуючи та відстоюючи власні національні інтереси, необхідно враховувати важливість інформаційної складової при реалізації поставлених завдань.

Проте слід розрізняти внутрішні та зовнішні інформаційні війни. Внутрішні, як сформулював В.Карпенко – це війни проти свого народу. Головний засіб такої війни – інформаційний ресурс, тобто, використання державних та залежних засобів масової інформації. При цьому стратегічне завдання – ідеологічна обробка населення в інтересах влади та олігархічних кланів. Головна форма – сумно відомі в Україні «темники», тобто прихована цензура (найвідомішим прикладом може бути так званий «касетний скандал»). [3, с.291]

Зрештою, про значення самої інформації та інформаційної боротьби на державному та міждержавному рівні свідчать факти створення у багатьох країнах спеціальних служб: у США – Агенства національної безпеки (NSA), у Великобританії – Штаб-квартири урядового зв'язку (NGC), у ФРН – Німецької служби інформаційної безпеки (BSI) та Агенства національної безпеки Бундесверу, у Каналі – Управління безпеки зв'язку (ASC), у Росії – Федерального агенства урядового зв'язку та інформації при президентові РФ (ФАПСИ).[3, с. 298]

На сучасному етапі в інформаційному полі України триває безперервна війна за збільшення впливу, контролю та управління ресурсами на даній території. Першою гучною перемогою в інформаційній війні над незалежною Україною було створення та поширення думки в суспільстві про неможливість утримання та обслуговування нашою державою ядерної зброї. Як наслідок – Україна добровільно позбавляється ядерного статусу, тим самим зменшуючи свій вплив на міжнародній арені. Наступні найбільш гучні інформаційні війни, що торкалися безпосередньо інтересів України – так званий «кольчужний скандал» за часів Кучми, «касетний скандал», україно-російські газові війни, російсько-грузинська війна 2009 року та звинувачення України у продажу зброї одній із сторін. При цьому неможливо не помітити, що Україна зайняла оборонну позицію та протягом 20-ти років незалежності не спромоглася спрацювати на випередження чи, хоча б, зайняти активну позицію.

Такі безперервні інформаційні атаки негативно впливають на формування внутрішньо- та зовнішньополітичного іміджу країни, а отже на розвиток довірливих партнерських відносин з іншими гравцями на міжнародному полі. Інформаційні війни мають ряд характерних особливостей – подекуди, важко визначити першоджерело інформації, тож незрозуміло, проти кого вести боротьбу. Тому у кожному конкретному випадку потрібно в першу чергу шукати зацікавлену сторону. Окрім цього, необхідно виробити з врахуванням національних інтересів загальнодержавну стратегію та тактику ведення боротьби в інформаційному полі та створити структуру, яка безпосередньо займатиметься збором та аналізом необхідної інформації задля «боротьби на випередження».

1. *Галамба М. Сутність, види та методи спеціальних інформаційних операцій // <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2524>*
2. *Гуз А.М. Історія захисту інформації в Україні та провідних країнах світу: Навчальний посібник. – 260 с/*
3. *Карпенко В.О. Інформаційна політика та безпека. – К.: Нора-Друк, 2006. – 320 с.*
4. *Литвиненко О.В. Спеціальні інформаційні операції. – К. : НІСД, 1999. – 148 с. – (Сер. "Національна безпека"; Вип. 3)*
5. *Ліпкан В.А., Максименко Ю.Є., Желіховський В.М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції. – К.: КНТ, 2006. – 280 с.*
6. *Прокоф'єва Д.М. Інформаційна війна та інформаційна злочинність // <http://www.crime-research.iatp.org.ua/library/Prokop.htm>*